

Csomán Gábor

ADALÉKOK A MEH IHÁ 1998-2000 KÖZÖTTI TEVÉKENYSÉGÉHEZ

A Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület az 1990-as években aktív, közigazgatásban dolgozó szakemberek részvételével műhelybeszélgetések sorát szervezte. A történések felvázolásában cikkünk nem kis mértékben épít az ott elhangzottakra.

ELŐZMÉNYEK

Önkormányzatok

A rendszerváltás előtt az önkormányzatok nagyon erősek voltak informatika-
ilag, megyei és városi szinten számos fejlesztést valósítottak meg. Bács-Kis-
kun, Somogy, Tolna és Nógrád megyékben intézményi szinten foglalkoztak
a pénzügyi informatikán túli igazgatási igények kiszolgálásával. A rendszer-
váltást követően az ellátandó feladatok szám a jelentősen megnőtt, azonban
az informatikai fejlesztések lassabb ütemben valósultak meg.

Az eszközbeszerzések (VAX-gépek, pc-k) mellett megjelentek az első API-k
(application programming interface, API) is. A VAX-gépek tették lehetővé a
valódi adatbáziskezelés megvalósítását, népszerűségüket növelte könnyebb ja-
vithatóságuk. Az egyes megyék fokozatosan vették át ezt a megoldást.

A rendszerváltást követően a megyei informatikai kialakításokat levál-
tották az önkormányzati informatikai megoldások. (Hajdú-Bihar megye
esetében a korábbi 300-ról 62-re esett le a létszám) Az új rendszerben az
adatgyűjtés a településeken keresztül zajlott, azonban a feladatkörök elhatá-
rolása nem történt meg megfelelő módon. Az informatika kiegészítő szere-
pet játszott, fejlesztésre akkor került sor, ha arra maradt forrás.

A választásokhoz kapcsolódóan folyamatosak voltak fejlesztések. Az
1994-es választásokra 1993-ban kezdődött az informatikai felkészülés.
A választáshoz kapcsolódó folyamatok modellezésénél abból indultak ki,
hogy mi a közös elem, amely újraírás nélkül ismételten felhasználható a
következő választásnál. A háttérrendszerek létrehozásánál érdekes külön-
ség a jövőendő időszakokhoz képest, hogy ekkor nem kellett alkalmazni a
közbeszerzési eljárásokat. A hardware-t a az IBM szállította, a pénzügyi
elszámolásokat a Zalaszáám készítette.

A műhelybeszélgetések résztvevői a beszélgetések során kitértek:

- a szabványosítási kérdésekre, amelyek részben a térinformatikai rendszerek megjelenéséhez volt köthető;
- a személyi szám és az egyéb azonosítók szerepére;

- a hálózatok hiányának hatása a fejlesztésekre;
- a személyi számítógépek szerepére;
- az önkormányzati szerveződések szerepére is.

Országos témák

Térinformatika

Az 1990-es évek elejétől szerveződő térinformatikai konferenciák célja, hogy az önkormányzatok, a központi kormányzat és az akkoriban jelenlévő cégek között kapcsolat legyen, a cégek megmutathassák, mit tudnak. Az 1994-ben létrejött Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium feladata volt a térinformatikai kérdések kezelése.

A PHARE (Poland-Hungary Assistance for Restructuring the Economy - támogatás Lengyelország és Magyarország gazdaságának átalakításához) program keretében lokális, az egész országot nem lefedő projektek valósultak meg, amelyekben a környezetvédelmi adatokat térinformatikai rendszerben kellett kezelni. A projekt 1996-ig tartott, eredményeként létrejött az országos környezetvédelmi információs rendszer. Előtte (és utána is) az egyes szakági rendszerek külön-külön léteztek (a technológia és a szervezés is eltérő volt). Mivel nem volt központi informatika, minden szakterület maga próbált megoldásokat találni, azonban ezek a rendszerek nem voltak sikeresek. A legfontosabb tapasztalat, hogy a jogszabályi változásoknak és a technológiai fejlesztéseknek párhuzamosan kell történnie.

MAGYAR VÁLASZ AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM KIHÍVÁSAINA, 1998-2000

Az 1998-as kormányprogram („Az új évezred küszöbén”) több helyen is említ az információs társadalom kifejezést, többek közt kiemeli, hogy „a jövő század polgári kormánya meg kell teremtsen az esélyt mindenki számára, hogy képes legyen élni az információs társadalom lehetőségeivel”. A feladatok koordinációját 1998 és 2000 között a Miniszterelnöki Hivatalon belül az informatikai helyettes államtitkárság látta el, melynek élén Zöldné Roska Marietta helyettes államtitkár állt, aki egyben az Informatikai Tárcaközi Bizottság (ITB) elnöke is volt. (Az informatikai terület irányításával kapcsolatos elképzelések versengésével részletesen „Az Informatikai Kormánybizottság 2000–2002 között” fejezet foglalkozik.)

A Kormányzati Iratkezelési Rendszer (KIR) projekt 1996-ban indult, és célul tűzte ki, hogy a Miniszterelnöki Hivatalban, továbbá a pénzügyi, a gazdasági, az egészségügyi, illetve a honvédelmi tárcánál bevezessenek egy új iktatási és iratkezelési megoldást. A vizsgált időszakban a Miniszterelnöki Hivatal nyílt közbeszerzési eljárást írt ki. A pályázat a már elektronikus formában létező dokumentumok egységes nyilvántartásának megvalósítá-

sát célozta meg. A bevezetéssel kapcsolatos problémák alulbecslése miatt a későbbi időszakok döntéshozóinak többször is kellett foglalkozni a kormányzati iratkezelés kérdésével. Az informatikai helyettes államtitkárság munkájának meghatározó eredménye az 1999 végére elkészült „Magyar válasz az Információs Társadalom kihívásaira” című szakértői anyag, melyet a Miniszterelnöki Hivatal dolgozói és külső szakértők készítettek el. Az információs társadalom kifejezés és annak értelmezése számos szakmai és politikai vitát generált. Az információs társadalommal, illetve az elektronikus kormányzással kapcsolatos fogalmak, illetve az általuk leírt folyamatok még nem alakultak ki. A szakértői anyag a családok, a vállalkozások, a kormányzat és hivatalai, valamint az önkormányzatokkal kapcsolatban fogalmaz meg rövid, közép és hosszútávú célkitűzéseket. A 2015-re prognosztizált értékek szerint a lakosság 50 százaléka rendelkezik otthoni, és 90 százaléka rendelkezik mobilinternet előfizetéssel, ugyanezen mutatók a vállalkozások esetében 75 és 100 százalék. A kormányzati ügyek 75 százaléka, az önkormányzati ügyek 50 százaléka intézhető elektronikusan. Jelen kiadvány fejezeteiben tárgyalt témák rámutatnak, hogy az 1999-es célkitűzések meglehetősen optimisták voltak.

Az információs infrastruktúra fejlesztése	Amely keretében a fő cél az, hogy olyan verseny serkentő szabályozás jöjjön létre, amelynek eredményeképpen a lakosság meghatározó része – lehetőségét és képességét tekintve - hozzákapcsolódhat az európai szinthez felzárkózó információs infrastruktúrához.
Az elektronikus tartalomszolgáltatás	Amely alapján létrejön a közszolgálati-, kereskedelmi, és privát adatok bázisán egy olyan szolgáltatási rendszer, amely lehetőséget ad az állampolgárok meghatározó része számára, hogy az egészséges, gazdaságilag stabil életviteléhez szükséges információkhoz elérhető áron, mindenütt, garantált minőségben hozzájusson (információs közművek!), ill. adminisztrációs (tehát információkhoz kapcsolódó) ügeit a hálózaton keresztül elvégezhesse.
Az információs társadalom polgárának képzése – „új írást tudó” ember	E prioritás megvalósulása révén érjük el azt, hogy elsődlegesen lényegében a teljes fiatal generáció, de részlegesen a jelen társadalom is megszerezze azt a tudást, azt a képességet, amellyel eredményesen részt vehet az információs társadalom életében.
Versenyképes gazdaság	A jövő gazdasága kitűzi azokat a környezeti, szervezeti feltételeket, amelyek hozzájárulhatnak Magyarország iparának és szolgáltatásának a jövő társadalma szempontjából elfogadható rekonstrukciójához, ill. a jövő gazdaságában létrehozható munkahelyek megnyitásához.
A hatékony, szolgáltató közigazgatás	A hatékony, szolgáltató közigazgatás kialakítása megteremtí az információkhoz való egyenlő hozzáférés esélyét. Gyakorlatával a demokrácia új szintje alakulhat ki, ill. az a környezet, amely szükséges ahhoz, hogy gazdaságunk, gazdasági vállalkozásaink versenyképesen helyt álljanak a nemzetközi versenyben.
Javuló életminőség	Az emberközpontú társadalom víziója azokat a területeket kutatja fel, amelyek a “megélhető élet” lehetőségét biztosítják a társadalom meghatározó része számára.

ÁBRA: A SZAKÉRTŐI ANYAG PRIORITÁSAI

A szakértői anyag javaslata szerint az egyes prioritások több éves programokban valósultak volna meg egy-egy minisztérium irányítása alatt, ezt az elképzelést a 2001-ben elfogadott Nemzeti Információs Társadalom Stratégia felülírta.

A közigazgatási számítógép-hálózattal kapcsolatos helyzetképből érdemes kiemelni a kormányzati központi intézmények közötti kapcsolatot jónak, korszerűen írja le a dokumentum, ugyanakkor megjegyzi, hogy a számítógép hálózati rendszer csak a központi intézményekre terjedt ki, ezt szükséges kiterjeszteni az ágazati intézményekre is. A kormányzati számítógép-hálózatba elsősorban a levelezés és az információ böngészés volt a jellemzően igénybe vett szolgáltatás.

A stratégiák természetéből következik, hogy felépítésük, tartalmuk hasonló, az Európai Unió csatlakozásra való felkészülés miatt pedig evidens, hogy a közösségi célkitűzések átvétele már megjelenik a szakértői anyagban is. Érdemes összevetni a válaszokat a 2014-ben kiadott Infokommunikációs Stratégia elemeivel, számos hasonló pontot, célkitűzést találunk. A hatékony szolgáltató állam- és közigazgatással kapcsolatban alapvető elvárásként fogalmazódik meg a társadalmi szolgáltatásként működő informatikai ellátás nem egyszerűen a közigazgatási rendszer és az azzal kapcsolatban lévő állampolgár viszonyát kell racionalizálnia, hanem azon túl, világos társadalompolitikai célokat is szolgálni kell, ehhez hatékonyan kell működnie, azaz szervezetében és eljárásaiban a polgárai számára áttekinthetőnek kell lennie, gyorsabban, olcsóbban kell megbízható adatokat és szolgáltatásokat nyújtania. A szakértői anyag a központi kormányzat számítógépesítettségét 100%-osnak tekinti, a hálózati hozzáférések arányát 60 %-osra teszi.

A stratégiában megfogalmazott programok:

1. Papír nélküli kormányzás, amely kapcsán el kell érni, hogy a kormányzat és a közigazgatás információs munkája digitálisan történjen; a minisztériumok, hivatalok, valamint azok adatbázisai – elsődlegesen az alapadatbázisok – össze legyenek kötve, s minden közigazgatási intézmény adatait onnan nyerje; hogy a kormányzati és önkormányzati információk össze legyenek kötve.
2. Egy ablakos ügyintézés, amely kapcsán el kell érni, hogy a teljesen digitalizált alapadatbázisok közműszerűen szolgáltatassanak adatokat; hogy működjenek az állampolgárral kommunikációban lévő interaktív kapcsolatok; hogy váljék lehetővé a hatékony elektronikus ügyintézés nem csak részszolgáltatások, de komplex kérdések megoldásában is.
3. A közösség építés azokat az elemeket tartalmazza, amelyek a közösségi, állampolgári ellátási és önkormányzati információs hálózatok kialakulásának alapját jelentik.

A stratégia meghatározza azon nyilvántartások körét, melyek köré szolgáltatásokat lehet építeni:

- az egészségügyi információs rendszer,
- a köztartozással kapcsolatos nyilvántartások,
- a közigazgatás pénzügyeire vonatkozó nyilvántartások,

- tenderezés, közbeszerzés nyilvántartásai,
- az agrár információs rendszer,
- a környezettel, területi elhelyezkedésekkel kapcsolatos rendszer.

A fenti listát mai szemmel olvasva, megállapíthatjuk, hogy a nyilvántartások jelentős része mára modernizálódott, részben köszönhetően az EKOP projekteknek, ugyanakkor számos területen, így például az egészségügyi információs rendszerek területén vannak még hiányosságok, a közbeszerzések elektronizálásáról nem is beszélve. Az adatok nyilvános forgalomba hozatala, kereskedelme is felvetődik az anyagban, de ezen kérdések napjainkban sem megoldottak teljesen.

A szakértői anyag megszületése azért tekinthető jelentősnek, mert hidat képez az 1990-es évek a 2000-es évek stratégiái között. Az információs társadalom kérdése számos kormányzati és szakpolitikai elemzés tárgya lesz a rákövetkező években, továbbá az elektronikus közigazgatás fejlesztése és a szolgáltató állam jólcsengő szlogen marad több kormányváltást követően is.